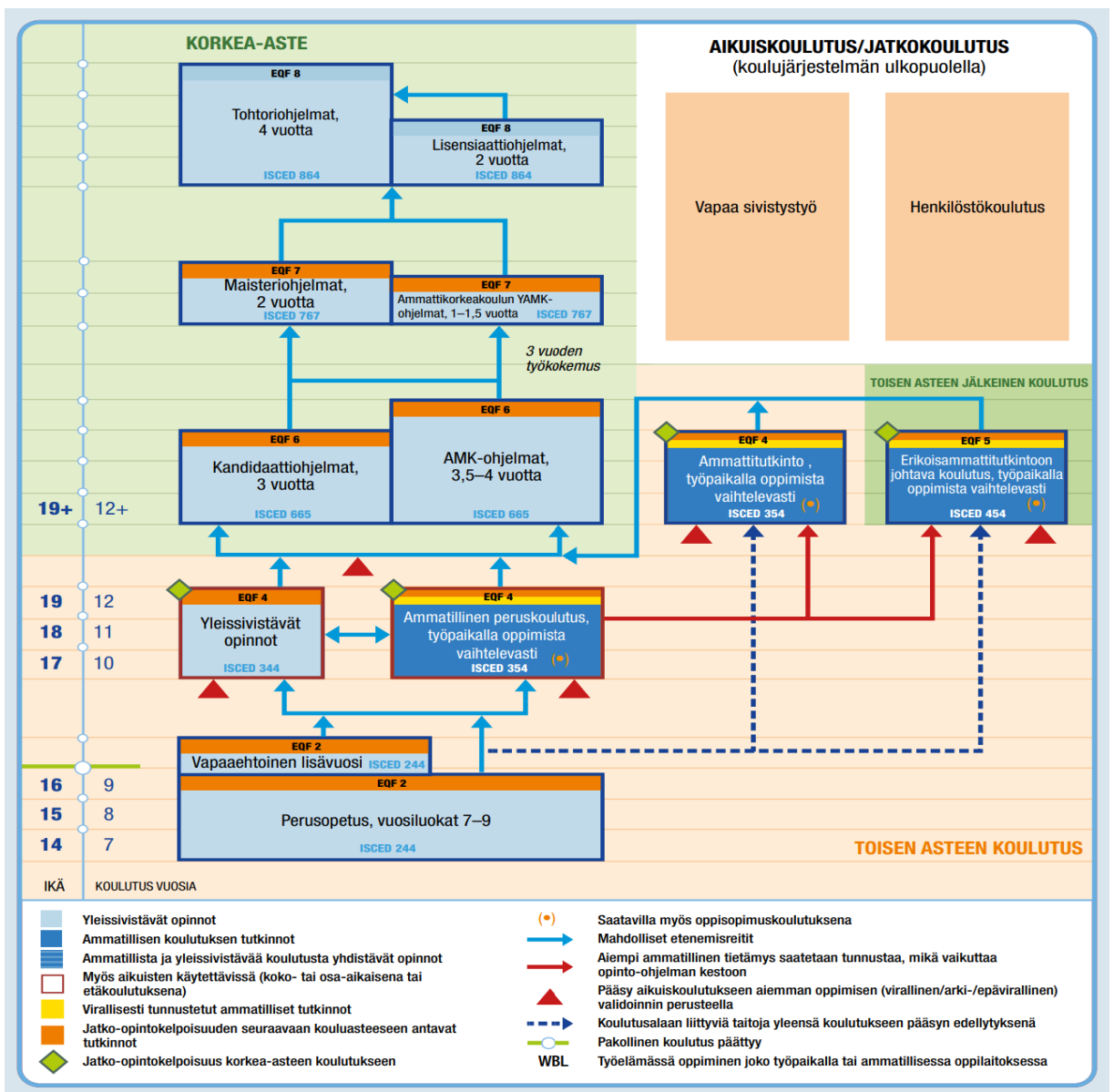

Ammatillisen opiskelijan opinto- ja urapolut ja niiden tulevaisuuden näkymät - II-aste

Mitä ovat urapolut?

Urapolku on henkilökohtaisen ammatinvalinnan seurauksena syntynyt oman työuran suunnittelu tai siihen liittyvä työhistoria määrittelee Wikipedia. Urapolut ovat näiden osioiden yhdistelmiä – kokonaisuuksia, joihin voi vaikuttaa milloin asiaa tarkastellaan. Urapolkuja voi olla useita. Ne voivat käynnistyä ensimmäisen loputtua tai samaan aikaan kun edellinen on vielä käynnissä. Kyseessä on tavoitteellinen työhön valmistautumisen sarja suunnitelmallisia tekoja, joiden seurauksena ammatillisen uran valinneen nuoren tai aikuisen on tarkoitus valmistua valitsemaansa ammattiin.

Kuva 1. Ammatillinen koulutus Suomen koulutusjärjestelmässä (https://www.cedefop.europa.eu/files/8133_fi.pdf), sivu 3

Mikään rakennettu ei ole ikuista ja ketteryys uran muutoksiin on nykyisin tärkeämpää kuin koskaan ennen. Työelämän muutokset ovat moninaisia ja alati kiihtyviä. Ne pakottavat työnantajat muuttamaan hakijoiden ominaisuuksien kriteereitä, jotka avaavat mahdollisuuksia osaaville erilaisille ihmisille (<https://duunitori.fi/tyoelama/urapolku>, Aki Ahlroth).

Palvelulogistiikan ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat tutkintoon johtavia ammattiasiantuntija- ja esimiestason koulutuksia. Tutkintojen muodostuminen, niiden osat, sisältö ja suorituskriteerit sekä opetusta tarjoavien oppilaitosten toteuttamissuunnitelmat löytyvät eperusteista.

Koulutukseen ja urapolulle

Peruskoulunsa päättäneet nuoret ovat saaneet ammatillisen urapolkunsa ensiaskeleille vaikutteita yläasteella ammatinvalinnan opetuksesta, vanhemmilta, kavereilta, sosiaalisesta mediasta, mahdollisesta kesätyöpaikasta ja erilaisista uraesitteistä. Usein oman suunnan valintaan vaikuttaa työllistymisnäkömät - nopea työllistyminen ja hyvät ansaintamahdollisuudet. Tätä tukee myös tilastokeskuksen tutkimuksen tulokset, joissa esimerkiksi Helsingissä 75 % ammatillisen tutkinnon suorittaneista oli vuosi valmistumisen jälkeen töissä ja koko maassa osuus yleisesti oli 67 %. (<https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/stadin-aosta-valmistuneet-tyollistyvat-erinomaisesti>).

Ammattiopetuksen alkutaipaleella opiskelijan kanssa rakennetaan HOKS, henkilökohtainen opintojen kehittymissuunnitelma ja myös urasuunnitelma, jotka kuuluvat koulutuksen järjestäjän velvollisuuksiin 2018 lähtien (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 9 § (<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170673>)). Tämä urasuunnittelu konkretisoi opiskelijan tavoitteet opiskelulle ja omalle urapolulle. On paljon mahdollista, että suunnitelmat muuttuvat matkan varrella ja polun varrella kasvaa muita houkutuksia, mutta tarkoituksena on suunnata suunnitelmat kohti tavoitteita ja niiden muuttuessa totutusti tarkastella vaihtoehtoja ja muodostaa uusia tavoitteita.

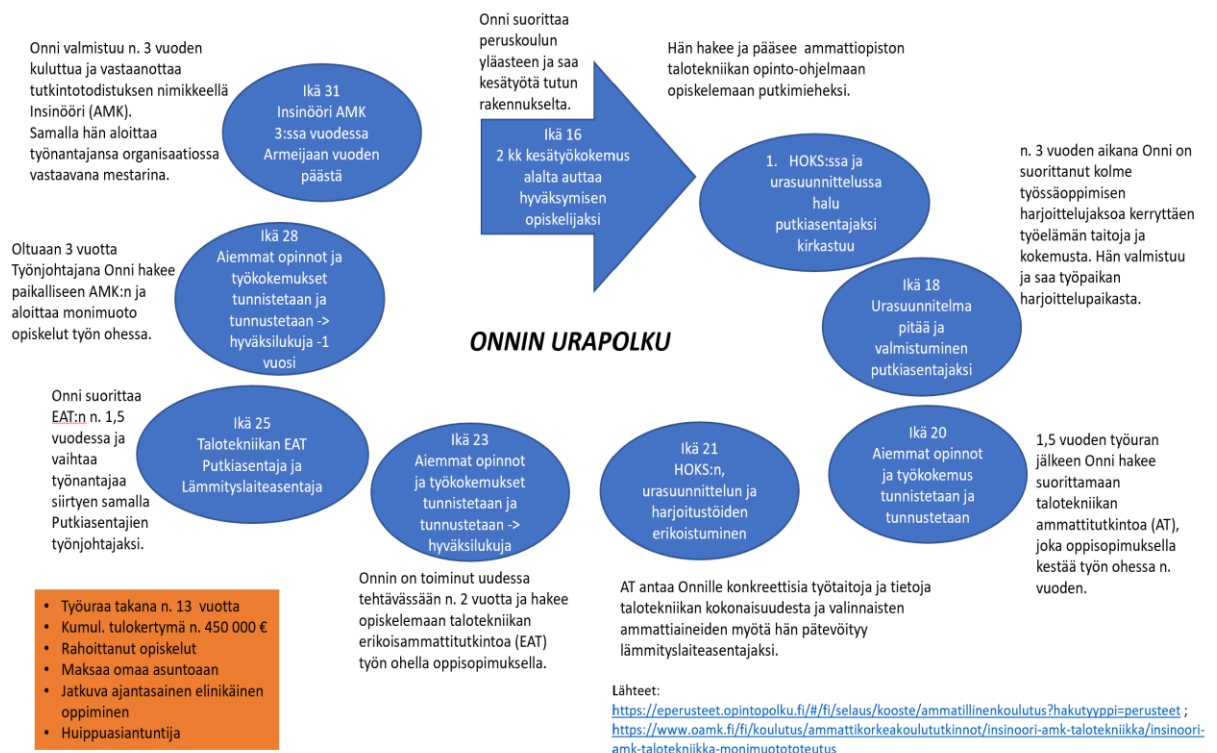
Urasuunnittelu jatkuu ohjauksen muodossa opintojen ajan. Koulutukseen haun yhteydessä hakijan tilanne kartoitetaan ja hänet ohjataan omia tarpeitaan ja halujaan vastaavaan koulutukseen. Urasuunnitelman tavoitteiden muodostamisen jälkeen opiskelijaa kasvaa ja kehitystä tuetaan opiskelujen aikana ja ne myös huomioidaan urasuunnitelmaa tarkasteltaessa ja päivitettäessä. Urasuunnitelmaa päivitetään myös työelämän kokemusten myötä. Opintojen lopussa opiskelija ohjataan myös mahdollisten jatko-opintojen pariin ja autetaan työelämään siirtymisessä sekä kerrotaan myös mahdollisuuksista jatkaa opintoja ulkomailla. (<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/jouni-jarvinen-esitys.pdf>).

Jatkuva oppiminen on luotu vastaamaan työelämän ja yksilön tarpeisiin ylläpitää ja kehittää osaamistaan elämän ja työuran eri vaiheissa. Tuon luomiseksi hallituksen ohjelmaan sisältyi jatkuvan oppimisen uudistus. Tavoitteena on vastata työurien työelämän muutoksista aiheutuviin osaamisvaatimukseen. Ihmisillä on tarve päästä koulutukseen joustavasti työn ohessa ja sen aikana (<https://minedu.fi/jatkuva>).

oppiminen). Aiemman opiskelun ja työelämän anti sekä kokemus on osaamista, joka pyritään tunnistamaan uuden opiskelun kynnyksellä. Vaikka kertynyt kokemus ei olisikaan samalta alalta, niin siitä tunnistetaan se osaaminen, mikä on relevanttia uuden oppimisessa. Kertynyt osaaminen tunnustetaan kokonaan tai osittain ja se vaikuttaa tulevaan henkilökohtaiseen opintopolkuun siten, että kohdistettuna se vähentää tutkinnon osan opiskelua tai jopa korvaa sen kokonaan. Tarvittaessa opiskelija voidaan ohjata suoraan näyttöön. Jatkuva oppimisessa juju onkin siinä, että kun pitää itsensä ajassa mukana ja opiskelee lähes jatkuvasti, niin opintojen suoritus on helpompaa. Tämä johtuu ylläpidetystä oppimisen taidosta, ajantasaisesta tunnistettavasta osaamisesta, ja tunnustamisen myötä pienempää tulevaa opiskelun määrää sekä nopeampaa valmistumista. Nämä vaikuttavat opiskelijan motivaatioon positiivisesti ja niillä voi olla rahallinen merkitys saavutetun pätevyyden myötä kohonneisiin ansioihin ja uramahdollisuuksiin.

Lukion ja ammattiopintojen lisäksi voi valita muitakin koulutuksia tukemaan työelämään pääsyä. Valmentavat koulutukset ja oppisopimukset avaavat väyliä työelämään (<https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/mun-elama/oppimisen-aidot/jatko-opinnot>).

Eräs esimerkki urapolusta:

Kuva 2. Osaamisen kehittyminen urapolulla ja vaikutukset ammatilliseen identiteettiin suhteessa aikaan.

Työelämä ja sen vaatimukset muuttuvat nyt nopeammin kuin koskaan aiemmin. Muutokseen ja sen nopeuteen vaikuttavat mm. megatrendit kuten teollistumisen automatisointi, teknologian kehittyminen ja erityisesti digitalisaatio sekä kestävä

kehityksen ulottuvuuksien tavoitteiden leviäminen kansakunnille. Tämä tarkoittaa tarvetta työelämän ja ammattisivistyksen yhteistyön tiivistymiselle. Voidaan olettaa, että niin työelämän kuin ammattiin opettavien oppilaitosten tulisi yhdessä kartoittaa useammin työelämän muuttuvia tarpeita ja kehittää niihin soveltuvia osaamisen hankkimisen ratkaisuja niin teknologian kuin pedagogiikan näkökulmista. Tämä onnistuu jatkuvalla tiiviillä työelämän ja oppilaitosten välisellä yhteistyöllä. Tavoitteena olisi selkeyttää ja pitää kirkkaana opiskelijoiden erilaiset urapolut peruskoulun jälkeisillä opin teillä.

ETLA:n (Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen) vuonna 2019 tekemän tutkimuksen mukaan 47 % peruskoulun lopettaneista 17-vuotiaista valitsee Suomessa ammatillisen koulutuksen. Suomi tarvitsee ammatillista koulutusta. Ammatillisen koulutuksen opetuksen arvostus tulisi koulutuksen avulla nostaa sille tasolle, joka sille kuuluu. Usein uskotaan, että ammatillisen koulutuksen valinneiden työllisyys ja palkat olisivat heikommät kuin lukion valinneiden. Tutkimuksen mukaan näin ei kuitenkaan ole, vaan asia on juuri päinvastoin (<https://www.kadenjalki.fi/ajankohtaista/amatillisen-opetuksen-tarkeys/>).

Virtanen ja Riukula (2020) tekemän tutkimuksen mukaan koulutustarjonnan supistaminen ja keskittäminen suuriin oppilaitoksiin voi vaikuttaa kansan koulutusrakenteeseen ja lisätä eriarvoisuutta - mm. koulutusvalintojen kautta työmarkkinoille sijoittumiseen (<https://www.etla.fi/julkaisut/koulutuksen-keskittaminen-muuttaa-nuorten-koulutus-ja-urapolkuja/>). Tarjonnan supistaminen ei välttämättä tarjoa asuinpaikkakunnilla työllistymistä, mikä saattaa johtaa koulutuksen keskeytykseen tai viivästymiseen. Toisaalta keskeytykseen voi vaikuttaa moni muukin asia, kuten esimerkiksi houkuttelevan työmahdollisuuden löytyminen ja sen myötä ansaintaan pääseminen.

Ohessa on linkin kautta hyvä esimerkki videolla eräästä urapolusta: <https://youtu.be/APwMHBWjBrs>. Talenomilla (<https://www.talenom.fi/trainee-2/urapolut/>) on osattu hyvin yhdistää, opiskelujen jälkeinen lisäopiskelu ja ammatillisen kasvun tukeminen työn ohella. Samalla he ovat yhdistäneet osaamisen hankkimiseen myös menestyksen tukemisen ja palkitsemisen sisäisillä rekrytoinneilla haasteellisempiin tehtäviin.

Saksolan opinnäytetyön perusteella uraohjauksen keskeisiä kehittämiskohteita ammatillisessa koulutuksessa ovat jatko-opintomahdollisuuksista tiedottaminen, opinto-ohjauksen lisääminen, uraohjauksen näkyvä tarjonta opiskelijoille sekä rohkea motivointi jatkosuunnitelmiin (https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/340377/Saksola_Jenny.pdf?sequence=2&isAllowed=y). Näillä on suuri merkitys siihen, miten opiskelija kokee jatko-opintojen houkuttelevuuden ja niihin sulautumisen sekä seurauksena henkilökohtaisen onnistumisen.

Tulevaisuuden näkymät

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ja Opetushallitus (OPH) ovat yhteisesti laaja-alaisen asiantuntijaryhmän kanssa koostaneet säännöllisesti tietoa tulevaisuuden

osaamis- ja koulutustarpeista. Osaamisen ennakointiryhmät ovat koonneet tietoa millaisia määrällisiä tarpeita eri toimialoilla on vuonna 2035. Koulutustarvekortit kertovat toimialakohtaisesti minkä tasoista koulutusta eri toimialoilla tarvitaan. Ennakointien pohjana on käytetty työvoiman muutosten ennusteita ja kuinka paljon työvoimaa on jäämässä eläkkeelle 2035 mennessä (<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2020/milta-tyoelama-nayttaa-vuonna-2035-tulevaisuuden-koulutustarpeita-esitellaan>). Koulutustarvekortit tarjoavat näkemystä tulevaisuuden osaamisen tarpeista, joita voivat hyödyntää oppilaitosten henkilökunta, mutta myös oppijat ja tulevaisuuden opiskelijat, halutessaan tietoa mihin toimialat ovat menossa ja kuinka se vaikuttaa omaan työllistymiseen ja mahdollisesti lisäkoulutuksen hankkimiseen. Osaamistarpeista on selkeästi noussut esiin digiosaaminen. Osa osaamistarpeista on pysynyt muuttumattomana, kuten ongelmanratkaisutaidot ja oppimiskyky.

Koulutus 2035

Kasvatavat osaamistarpeet

Yleinen osaaminen ja työelämätaidot

- ongelmanratkaisutaidot
- digitaalisten alustojen hyödyntämisaosaaminen
- innovaatio-osaaminen
- analyyttiset ajattelutaidot
- ajanhallintataidot
- digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisaosaaminen
- robotiikkateknologian käyttötaidot
- innostamis- ja motiivintyky
- kriittiset ajattelutaidot
- tiedon hallinta- ja analysointitaidot
- joustavuus
- asiakaslähtöinen palvelujen kehittämissaosaaminen
- digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjautustaidot

Perusdigitaidot

- tiedon arviointitaidot
- tiedon digitaaliset jakamistaidot
- digitaaliset kommunikointitaidot
- digitaalisen sisällön kehittämiskyky
- tiedon hakutaidot
- tiedon hallintataidot
- digitaalisen teknologian luova käyttötaito
- digitaaliset yhteistyötaidot
- fyysisen ja psyykkisen terveyden suojeleminen digitaalisten ympäristöiden ja -teknologioiden riskeiltä
- digitaalinen aktiivinen kansalaisuus
- digitaalisen identiteetin hallintataidot
- henkilökohtaisen tiedon ja -yksityisyyden suojeleminen

! Opetushallitus, oph.fi/oefoorum

Tärkeimmät osaamistarpeet

- Analyttiset ajattelutaidot
- Digitaalisen teknologian luova käyttötaito
- Digitaaliset yhteistyötaidot
- Digitaalisten alustojen hyödyntämisaosaaminen
- Digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisaosaaminen
- Eettisyys
- Innostamis- ja motiivintyky
- Keinoälyn (AI) hyödyntäminen
- Kriittiset ajattelutaidot
- Monikulttuurisuustaidot
- Ongelmanratkaisutaidot
- Tiedon arviointitaidot
- Tiedon digitaaliset jakamistaidot
- Verkosto-, vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. (sis. ryhmätyötaitot ja sosiaaliset taidot)

Kuva 3. "Osaamiskorttipakka ja yleiset

osaamistarpeet (https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_1.pdf)."

Oheinen kuva kertoo yleisellä tasolla osaamisvaatimukset ja koulutuksen vastineet. Kyseinen osaamiskorttipakka pitää sisällään usean eri toimialan vaatimukset jaettuina yleiseen osaamiseen ja työelämätaitoihin, perusdigitaaitoihin sekä korostettuna tärkeimmät osaamistarpeet. Oheista tuotosta voivat hyödyntää tulevaisuuden opetusta suunnittelevat henkilöt, opiskelijat miettiessään minkä uravalinnan tekevät ja kuinka, sekä missä vaiheessa kouluttautuvat lisää, työelämän edustajat ja eri hankehenkilöt, jotka kartoittavat tulevaisuuden osaamistarpeita.

Vaikka tulevaisuuden osaamistarpeet näyttävät muuttuvan aika radikaalisti joillakin toimialoilla, on hyvä ottaa huomioon, että kehitysmatka on jo alkanut. Opiskelijat opettelevat perusdigiosaamista kouluissa, verkko-opetus on pandemian aikana laajaa

ja tarvittavia taitoja kehitetään vaiheittain vähän kerrallaan. Ennen kuin huomaammekaan, niin ko. tiedot ja taidot ovat niistä kiinnostuneiden ja osaamisen hankkimisen kautta arkipäiväistä. Näin kävi myös, kun internet ja sitä hyödyntävät lukuisat ohjelmistot lanseerattiin aikoinaan.

Kari Kaikkonen, AmO, DI

Kirjoittaja toimii Vantaan ammattiopisto Variassa Palvelulogistiikan opettajana